

ORGANIZAREA ADMINISTRATIV-REVOLUȚIONARĂ ROMÂNEASCĂ A SCAUNULUI SIGHIȘOARA ÎN 1848-1849, REFLECTATĂ ÎN ÎNSEMNĂRILE VICEPREFECTULUI ȘTEFAN MOLDOVAN

VASILE MĂRCULEȚ
IOAN MĂRCULEȚ

Ultimele luni ale anului 1848 consfințesc, pe fondul intensificării represiunii împotriva românilor a autorităților maghiare, punerea în aplicare a programului revoluționar românesc, adoptat în cadrul celei de-a treia adunări naționale de la Blaj, din septembrie 1848. Acesta viza instituirea în Transilvania a unei administrații revoluționare românești, cu instituțiile sale militare: prefecturile și legiunile românești. Între acestea avea să se numere și Prefectura Mediașului, numită și *Media*.

Scurte considerații privind organizarea revoluționar-administrativă românească în Transilvania. Problema instituirii prefecturilor românești continuă să rămână una controversată și deschisă în istoriografia românească, ea nefiind încă pe deplin soluționată. Știrile contradictorii și confuze pe care le deținem cu privire la acest aspect fac ca numărul, identificarea sau dispunerea lor geografică să constituie încă subiecte de dezbateră.

Din informațiile pe care le deținem, știm că Adunarea Națională de la Blaj a decis înființarea a 5 mari prefecturi¹. Puțin timp mai târziu, confruntat cu imposibilitatea transpunerii în practică a acestui plan, Comitetul Național Permanent Român, a hotărât constituirea a 15 prefecturi, având întinderi mult mai reduse². Hotărârea avea să fie păstrată și după recunoașterea acestuia drept Comitetul Național Român de către autoritățile austriece, prin decizia nr. 1.328 din 4/16 octombrie 1848, a generalului Puchner, comandantul forțelor imperiale din Transilvania³.

---

¹ Vasile Moldovan, *Memorii din 1848-49*, Brașov, 1895, p. 86; Cf. Ioan Chindriș, *Începuturile Prefecturii Câmpiei la 1848*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie” Cluj-Napoca, XXVIII, 1987-1988, pp. 41-42.

² Silviu Dragomir, *Studii privind istoria revoluției române de la 1848*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1989, p. 186.

³ *Documente istorice din 1848 et 1849*, în „Transilvania”, anul VIII, nr. 20, 1875, p. 229, nr. 11 (*Documente historice*).

Întinderea prea mare a unora dintre prefecturi, desfășurarea evenimentelor militare și politice au impus însă divizarea unora dintre unitățile militar-administrative înființate sau preconizate a fi constituite în unele cu mai reduse din punct de vedere teritorial. Chiar și așa, numai unele prefecturi s-au constituit și au funcționat, altele au avut o existență fantomatică, iar altele au rămas doar la stadiul de intenție, ne constituindu-se, în realitate, niciodată. Informațiile de care dispunem ne-au permis identificarea a 22 de prefecturi, care s-au format propriu-zis, sau au rămas doar la stadiul de intenție de a fi constituite⁴.

Organizarea administrativă românească a Scaunelor Mediaș și Sighișoara în 1848-1949. Procesul de organizare a militar-administrativă a Transilvaniei a vizat și regiunea Scaunelor Mediaș și Sighișoara. Inițial, potrivit deciziei Comitetului Național Român, acestea urmau să constituie o viceprefectură, *Viceprefectura Mediașului*, în cadrul Prefecturii I *Blăjăna*, condusă de prefectul Ioan Axente Sever. Ulterior, ca urmare a deciziilor aceluiași for, cele două scaune aveau să formeze Prefectura Mediașului sau Media, în frunte cu protopopul unit al Mediașului, Ștefan Moldovan, investit cu titlul de viceprefect.

În procesul de înființare și funcționare a organizării militar-administrative revoluționare a Scaunelor Mediaș și Sighișoara pot fi distinse două etape. O primă etapă a reprezentat-o cea a Viceprefecturii Mediaș (octombrie – 3 noiembrie 1848)⁵. Într-o a doua etapă avea să fie constituită și să funcționeze Prefectura Mediaș (3 noiembrie 1848-17 ianuarie 1849)⁶. La rândul ei, organizarea Prefecturii Mediașului s-a realizat în trei etape: a) 3-17 noiembrie 1848⁷; b) 17 noiembrie – 11 decembrie 1848⁸; c) 11 decembrie 1848 – 16/17 ianuarie 1849⁹.

Situația Scaunului Sighișoara în etapa organizării Viceprefecturii Mediaș. Din informațiile pe care le deținem, provenite, mai ales, din corespondența protopopului unit al Mediașului, Ștefan Moldovan, cu unii dintre membri Comitetului Național Român, precum Simion Bărnăușiu sau Aaron Florian, deducem că, într-o primă etapă, datată la începutul lunii octombrie 1848,

⁴ Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Unele considerații asupra organizării administrative românești din Transilvania din timpul revoluției de la 1848-1849. Prefecturile și prefectii lor*, în „Comunicări Științifice”, vol. III-IV, Mediaș, 2005, p. 55-56; Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Aspecte ale revoluției române de la 1848-1849 la Mediaș. Studii*. Editura Samuel, Mediaș, 2007, p. 26 (*Aspecte ale revoluției române*).

⁵ *Ibidem*, pp. 61-62. *Ibidem*, pp. 29-31.

⁶ *Ibidem*, pp. 62-66; *Ibidem*, pp. 31-37.

⁷ *Ibidem*, pp. 63-64; *Ibidem*, pp. 31-33.

⁸ *Ibidem*, pp. 64-65; *Ibidem*, pp. 33-34.

⁹ *Ibidem*, pp. 65-66; *Ibidem*, pp. 34-37.

Comitetul Național Român a intenționat organizarea scaunelor Mediaș și Sighișoara într-o viceprefectură – **Viceprefectura Mediaș**. Aceasta urma să facă parte din Prefectura I a Blajului (*Blăjana*), condusă de prefectul Ioan Axente Sever.

Absența oricăror informații, face să nu știm cine a fost numit viceprefect sau dacă a fost cineva investit în această funcție. Cu titlul de ipoteză, considerăm că nu a existat o numire în funcția de viceprefect din moment ce, în această etapă de început, cu organizarea Viceprefecturii Mediaș a fost însărcinat însuși prefectul Ioan Axente Sever¹⁰.

O problemă care complica situația rezulta din decizia nr. 4.432 a Comandamentului General austriac în baza căreia 32 de sate din fostul comitat Alba Superioară erau alipite Scaunelor Mediaș și Sighișoara. Potrivit deciziei, cele 32 de localități erau: Ghijasa de Jos, Buia, Bârghiș, Ghijasa de Sus, Calvaser, Mighindoala, Șteneș, Coveș, Motiș, Metiș, Boarta, Ighiu Vechi, Petiș, Răvășel, Șalcău, Șoala, Veseud, Vecerd, Zlagna, Mălâncrav, Stejărenii, Albești, Feleag, Florești, Vânători, Criș, Roandola, Glodeni, Noul Săsesc, Mureni, Vulcan și Mihai Viteazu.

Dintre acestea, 19 sate reveneau Scaunului Mediaș, iar 13 Scaunului Sighișoara. Acestea se cereau integrate în structura viceprefecturii și organizate. Conform respectivei decizii, cele 13 sate arondate Scaunului Sighișoara erau: Mălâncrav, Stejărenii, Albești, Feleag, Florești, Vânători, Criș, Roandola, Glodeni, Noul Săsesc, Mureni, Vulcan și Mihai Viteazu (Zoltan / Șiolteanu)¹¹.

Asupra desfășurării procesului de organizare a Viceprefecturii Mediaș, precum și a persoanelor desemnate sau implicate în ducerea la îndeplinire a acestui obiectiv nu avem informații. Din corespondența protopopului Ștefan Moldovan cu unii dintre membri Comitetului Național Român deducem că procesul de organizare a Viceprefecturii Mediaș s-a desfășurat foarte lent iar rezultatele înregistrate, la sfârșitul lunii octombrie 1848, au fost nesatisfăcătoare. Faptul este confirmat într-o scrisoare adresată, la 3 noiembrie 1848, protopopului Ștefan Moldovan, de către Simion Bărnuțiu și Aaron Florian, membri ai Comitetului Național Român, în care se preciza clar că la momentul respectiv, „după cum cunoaște comitetul, viceprefectura ce se întinde în scaunul Mediaș și al Seghișoarei, încă nu este organizată după cum ar trebui”¹².

¹⁰ *Documente istorice din 1848 et 1849*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 2, 1876, p. 21, nr. 32.

¹¹ Ștefan Moldovan, *Extras din dioariul vieții mele de la 15 martie 1848 până la 18 ianuarie 1849*, în „Transilvania”, anul VIII, nr. 7-15, 1875, p. 98; Maria Vertan, „Dioariul vieții mele” – însemnările lui Ștefan Moldovan despre revoluția de la 1848-1849 din Transilvania, în „Revista Arhivelor”, nr. 1, 2011, pp. 222-223.

¹² *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 2, 1876, p. 21, nr. 32.

Factorii care au concurat la conturarea acestei stări de lucruri nu sunt foarte clari. Ca motiv principal al acestei situații, invocat de Simion Bărnuțiu și Aaron Florian în corespondența cu protopopul Ștefan Moldovan, l-ar fi reprezentat lipsa de timp a prefectului Blajului, prins în organizarea prefecturii sale. În aceeași scrisoare către protopopul Ștefan Moldovan, din 24 octombrie/3 noiembrie 1848, cei doi membri ai Comitetului Național Român precizau că „*domnul Axente Sever, prefectul legiunei din Blaj, pe care îl însărcinase comitetul cu acea lucrare, grămadit de trebi, se vede că n-a avut timpul de a se ocupa cu ceruta organizație*”¹³.

Din punctul nostru de vedere, principalul motiv care a concurat la apariția acestei situații l-a constituit, ca în alte cazuri similare, întinderea mult prea mare a Prefecturii Blajului. Acest lucru făcea imposibilă exercitarea jurisdicției de către prefectul Ioan Axente Sever și asupra Scaunelor Mediaș și Sighișoara.

Din această etapă a instaurării administrației revoluționare românești, dispunem și de primele informații cu privire la organizarea Scaunelor Mediaș și Sighișoara. Potrivit acestora, la finalul acestei etape, în Scaunul Mediașului fuseseră deja organizate 3 tribunate. Primul dintre acestea, cu centrul la Frâua (azi Axente Sever), condus de tribunul *Vasile Axente*, în vârstă de 17 ani, cuprindea 10 sate¹⁴. Al doilea tribunal, cu centrul la Mediaș, condus de tribunul *George Porea (Porescu)*, avea în compunere 9 localități¹⁵. Al treilea tribunal, cu centrul la Șaroșul Săsesc (Șaroș pe Târnave), în frunte cu tribunul *Ioan Chendi*, grupa alte 10 sate¹⁶.

Organizarea revoluționară a Scaunului Sighișoarei în această etapă nu este reliefată de informații directe. O serie de știri indirecte, le avem aici în vedere pe cele cuprinse în însemnările lui Ștefan Moldovan și în corespondența lui cu unii membri ai Comitetului Național Român, conduc spre constatarea că la sfârșitul lunii octombrie și începutul lunii noiembrie 1848 în Scaunul Sighișoarei funcționau tot trei tribunate¹⁷. La momentul respectiv, acestea erau însă subordonate Prefecturii Hârțibaciului sau *Erbaciana*, condusă de prefectul Eliseu Iuniu Armatu, care se ocupase personal de organizarea lor¹⁸.

Situația Scaunului Sighișoara în etapa organizării Prefecturii Mediaș. Ritmul lent de instaurare a administrației revoluționare românești în regiunea

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 99; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 224; Cf. Silviu Dragomir, *op. cit.*, p. 205.

¹⁵ *Ibidem*; *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*; Cf. *Ibidem*, în loc de Copșa Mare apare Bârcea Mare.

¹⁷ *Ibidem*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 4, 1876, p. 44, nr. 42a.

¹⁸ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 138.

scaunelor Mediaș și Sighișoara a determinat Comitetul Național Român să intervină cu măsuri care să conducă la rezolvarea situației. Prima dintre acestea a constat în numirea lui Ștefan Moldovan în calitate de viceprefect, însărcinat cu organizarea Viceprefecturii din Scaunele Mediaș și Sighișoara. Numirea îi era comunicată acestuia prin aceeași scrisoare din 24 octombrie/3 noiembrie 1848. Ștefan Moldovan era informat că „*în această împrejurare comitetul te numește pe sfinția ta viceprefect în cele două scaune*”¹⁹. Totodată, noului viceprefect i se cerea ca „*fără cea mai mică întârziere să pui toată silința spre a organiza acea viceprefectură întocmai după instrucțiunile ce ți s-au transmis întru aceasta*”²⁰.

La 8 noiembrie 1848, Ștefan Moldovan primea deciziile nr. 93 și 98 ale Comitetului Național Român, din 3 noiembrie, prin care era numit „*viceprefect peste Prefectura Mediașului și a Sighișoarei și peste 32 sate din desființatul comitat Alba Superioară*”²¹. Odată cu aceste decizii, procesul de organizare militar-administrativă a Scaunelor Mediaș și Sighișoara intra într-o nouă etapă, cea a Prefecturii Mediașului, numită și *Media*, în una din variantele memoriilor protopopului Ștefan Moldovan²².

O primă etapă în procesul de organizarea a Prefecturii Mediaș sau „*a Mediașului și a Sighișoarei*”, potrivit denumirii date de Ștefan Moldovan însuși²³, debuta la 3 noiembrie 1848, odată cu emiterea deciziilor nr. 93 și 98 ale Comitetului Național Român. În baza lor, Viceprefectura Mediașului era transformată în prefectura omonimă, sau *Media*, în fruntea căreia a fost numit protopopul unit Ștefan Moldovan, în calitate de viceprefect²⁴.

O serie de informații ne determină să credem că intenția Comitetului Național Român de transformare a Viceprefecturii Mediașului într-o prefectură era anterioară datei de 3 noiembrie 1848. Spre o asemenea concluzie pare a se îndrepta conținutul unei scrisori din 19 octombrie 1848, adresată de Simion Bărnuțiu și Aaron Florian lui Ștefan Moldovan, în care se face referire clară la „*locurile în care se întinde Prefectura Mediașului*”²⁵.

Existența acestor date contradictorii conduc la o întrebare firească: Care poate fi explicația pentru apariția lor? În opinia noastră, explicația cea mai plauzibilă și, probabil, și cea mai pertinentă ar fi aceea că hotărârea Comitetului Național Român cu privire la transformarea Viceprefecturii Mediașului într-o

---

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 98; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 222.

²² Maria Vertan, *op. cit.*, p. 233, 235.

²³ *Ibidem*, p. 98; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 222.

²⁴ Maria Vertan, *op. cit.*, p. 233, 235.

²⁵ *Documente historice*, în „Transilvania”, anul VIII, nr. 23, 1875, p. 259, nr. 17.

prefectură de sine stătătoare datează, cel mai târziu, din 19 octombrie 1848, dar, din motive care rămân încă necunoscute, ea a fost oficializată abia prin deciziile nr. 93 și 98, din 3 noiembrie.

Îndată după numire, Ștefan Moldovan a trecut la punerea în aplicare a dispozițiilor primite din partea Consiliului Național Român. În primul rând au fost numiți comisari de recrutare. Nu ne oprim în prezentul demers asupra numirilor făcute în Scaunul Mediașului, deoarece am abordat acest aspect cu alte prilejuri²⁶. În consecință, vom prezenta doar numirile de comisari de recrutare efectuate de Ștefan Moldovan în Scaunul Sighișoarei. Pentru satele din fostul comitat Alba Superioară încorporate Scaunului Sighișoarei, cât și pentru cele din respectivul scaun au fost numiți Ioan Velțeanu, parohul Brateiului, Ioan Thille, cleric din Bazna, Zaharia Boiu, protopopul Sighișoarei și Emanuil Călugheru, preotul din Saschiz. Primii doi urmau să își desfășoare activitatea în satele din vestul Sighișoarei, iar ultimii doi în cele din est²⁷.

Cu prilejul numirii în funcție, comisarii de recrutare au primit o serie de dispoziții reieșite din cele elaborate de Comitetul Național Român: să colaboreze cu preoții locali, care urmau să le pună la dispoziție numărul „*sufletelor din comunitate*”; să facă cunoscută poporului proclamația comandantului general, din 26 octombrie 1848; să recruteze un număr cât mai mare de bărbați; să se aleagă în fiecare comună „*de către popor 4 bătrâni și 1 președinte, de care apoi toți să asculte*”; să fie arestați tâlharii, criminalii și incendiatorii și trimiși la Mediaș pentru a fi judecați la „*judecătoria pentru asemenea cazuri înființată*”²⁸. Pentru munca lor, comisarii de recrutare urmau să fie plătiți cu un florin pe zi²⁹.

Din informațiile transmise de Ștefan Moldovan, se pare că în această etapă de organizare, în compunerea Prefecturii Mediașului, numărul localităților din scaunul omonim s-ar fi ridicat la 30³⁰. Asupra numărului așezărilor din Scaunul Sighișoarei, intrate în compunerea Prefecturii Mediașului în această etapă a organizării ei, nu dispunem de informații. Este, însă, foarte posibil ca numărul lor să fi fost tot de 30, respectiv acele sate menționate, în perioada imediat următoare, în compunerea celor trei tribunale organizate în acest scaun³¹.

²⁶ V. Mărculeț, *Aspecte ale organizării militar-revoluționare a Scaunelor Mediaș și Sighișoara în 1848-1849*, în „Muzeul Național”, 33, 2021, p. 33; Idem, *Organizarea administrativ-revoluționară a Scaunelor Mediaș și Sighișoara în 1848-1849*, în „Ziridava. Studia Historica”, XXVI, 2021, p. 105.

²⁷ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 99; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 224.

²⁸ *Ibidem*; *Ibidem*.

²⁹ *Ibidem*; *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*, p. 99-100; *Ibidem*, p. 225-226.

³¹ *Documente Historice*, în „Transilvania”, anul IX, 1876, nr. 4, p. 44, nr. 42a.

La mijlocul lunii noiembrie 1848, procesul de organizare a Prefecturii Mediașului intra într-o nouă etapă. Aceasta era marcată de intervenția activă a Comitetului Național Român în derularea ei. Decizia era consecința unui raport înaintat Comitetului de Ștefan Moldovan la 2/14 noiembrie, înregistrat cu numărul 10, în care erau menționate problemele de care se lovea viceprefectul în acțiunea de organizare a prefecturii³².

La 22 noiembrie 1848, Ștefan Moldovan primea din partea Comitetului Național Român, un ordin secret, emis în 17 noiembrie, semnat de Simion Bărnuțiu și George Barițiu, în care era indicată, între altele dispoziții, și structura organizatorică a Prefecturii Mediașului. În documentul menționat se preciza că „*ți se trimite lista satelor celor dincoace de Târnave, care se țin de Prefectura Mediașului, împărțite în 7 tribunate*”, în care trebuiau „*să se orânduiască tribuni și vicetribuni*”, ale căror nume trebuiau înaintate Comitetului Național Român, „*împreună cu unele reflecțiuni ce se vor afla a fi de interes*”, care apoi „*de aici se vor confirma în ale lor posturi*”³³. Viceprefectului i se indica, totodată, ca „*între Târnave să faci orânduiala pentru tribuni și vicetribuni*”, iar de recrutare „*să se îngrijească cu toată severitatea*”³⁴.

Lista atașată ordinului cuprindea numărul și numele localităților din componența fiecărui tribunalat. Dintre cele 7 tribunate, patru (tribunatele I-IV) erau organizate în Scaunul Mediașului, iar trei (tribunatele V-VII), în cel al Sighișoarei. În baza noii organizări, în componența Prefecturii Mediașului intra un număr de 72 de localități. Cu privire la cele 13 sate din fostul Comitat Alba Superioară, alipite Scaunului Sighișoarei, Comitetul Național Român indica că „*e de neapărată trebuință ca să rămână în ținut*”³⁵.

Din această etapă a organizării Prefecturii Mediașului dispunem și de cele mai consistente informații cu privire la organizarea administrativ-revoluționară a Scaunului Sighișoarei. Lista atașată ordinului secret transmis lui Ștefan Moldovan ne oferă în detaliu componența celor trei tribunate organizate în Scaunul Sighișoarei, respectiv tribunatele V-VI din cadrul Prefecturii Mediașului.

Tribunatul V era compus din 10 localități, anume: Mălâncrav, Noul Săsesc, Florești, Roandola, Criș, Stejărenii, Laslea, Daneș, Netuș și Hendorf (Brădeni)³⁶. În fruntea lui s-a aflat tribunul Ilariu Sacelliu Popeiu³⁷.

---

³² *Ibidem*, p. 114; *Ibidem*, p. 228.

³³ *Ibidem*.

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 138; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 236; *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 10, 1876, p. 11, nr. 57.

Tribunatul VI număra 10 localități: Apold, Șaeș, Sighișoara, Vulcani, Glodeni, Albești, Daia Săsească, Vânători, Feleag și Mureni³⁸. La conducerea lui s-a aflat tribunul Ioan Ioanovici sau Ianovici³⁹.

Tribunatul VII era format din 10 localități: Saschiz, Archita, Beia, Rados, Bunești, Mihai Viteazu, Cloașterf, Criș, Mesea și Țelina⁴⁰. Conducerea tribunatului a fost încredințată lui Onoriu Oviliu (Ovidiu) Maronianu⁴¹.

Procesul de organizare a Prefecturii Mediașului s-a dovedit unul extrem de dificil chiar și în urma adoptării măsurilor solicitate de Comitetul Național Român. Situația a fost cauzată, în primul rând, de faptul că limitele diferitelor prefecturi vecine nu au fost stabilite cu precizie. În consecință, în numeroase cazuri aria de jurisdicție a mai multor prefecturi se suprapunea asupra aceluiași localități.

Prefectura Mediașului a cunoscut ea însăși asemenea probleme. În zonele de hotar, jurisdicția ei interfera cu cele ale Prefecturii Blajului, la vest, ale Prefecturii Cetății de Baltă, la nord și nord-est, respectiv cu cele ale Prefecturii Hârtibaciului, la sud și sud-est. În atare condiții, prefectii Ștefan Moldovan al Mediașului, Ioan Axente Sever al Blajului, Vasile Moldovan al Cetății de Baltă și Eliseu Iuniu Armatu al Hârtibaciului își exercitau concomitent autoritatea asupra diferitelor localități situate la limitele unității revoluționar-administrative⁴². Acest aspect este prezentat, de altfel, de Ștefan Moldovan în însemnările lui unde consemnează că „în Prefectura Mediașului, voind a organiza după înaltele dispozițiuni prememorate, am dat de pedici grele, și anume: Comitetul Național, cu data de 17 noiembrie, nr. 371 a fost împărțit prefectura aceasta în partea de către est-sud (sud-est, n.n.) de Târnava în 7 tribunate, între care erau mestecate și cele 32 sate din desființatul comitat al Albei Superioare; însă peste acestea încă mai înainte de desființare a fost pus prefect Eliseu Armatu, precum și peste cele din Scaunul Sighișoarei. Iar peste cele din vest-nordul (nord-vest, n.n.) Târnavei voia a dispune prefectul Vasilie Moldovanu din Chirileu (Kerülö). Și la satele din jos de Mediaș, Vasilie Axente, fratele lui Axente Sever, fiindu-se cu ele de Prefectura Blajului”⁴³.

³⁸ *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 4, 1876, p. 44, nr. 42a.

³⁹ Ștefan, Moldovan, *op. cit.*, p. 138; Maria Vertan, *op. cit.* p. 236; *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 10, 1876, p. 11, nr. 57.

⁴⁰ *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 4, 1876, p. 44, nr. 42a.

⁴¹ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 138; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 236; *Documente istorice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 10, 1876, p. 11, nr. 57.

⁴² Vasile Mărculeț, Alexandru Doboș, *Aspecte ale revoluției române*, pp. 33-34.

⁴³ Ștefan Moldovan, *op. cit.* p. 138; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 235.

Situația confuză a afecta negativ atât buna funcționare a prefecturilor, cât și activitatea prefectilor. În scopul remedierii acestei probleme, în 8 decembrie 1848, Ștefan Moldovan s-a adresat Comitetului Național Român solicitându-i adoptarea măsurilor adecvate rezolvării ei. Consemnând acest lucru în însemnările lui, prefectul Mediașului relatează că *„am cerut de la comitet, cu data de 8 decembrie ca să defigă marginile fiecărei prefecturi și să demande tribunilor a asculta de prefectii săi”*⁴⁴. În caz contrar, preciza Ștefan Moldovan în demersul său, *„nu se va putea organiza Prefectura Mediașului, prin urmare, ordinea și disciplina va scădea, iar eu nu voi putea lua răspunderea asupra mea despre tribunii puși de către alții, cu atât mai puțin despre popoarele de sub mâna lor”*⁴⁵.

În 11 decembrie 1848, Ștefan Moldovan primea dispozițiile transmise de Comitetul Național Român cu privire la solicitările înaintate la 8 decembrie. Punerea în aplicare a respectivelor dispoziții, proiecta Prefectura Mediașului în a treia și ultima ei fază de organizare.

Prin *Decizia nr. 680*, din 11 decembrie, semnată de August Treboniu Laurian, în calitate de locțiitor al președintelui Comitetului Național Român, erau fixate limitele teritoriale ale Prefecturii Mediaș, precum și, implicit, aria de jurisdicție administrativă a viceprefectului ei. Pe baza informațiilor avute la dispoziție, constatăm că față de etapa anterioară, organizarea prefecturii înregistra consistente modificări, care constau, mai ales, în reducerea teritoriului său odată cu diminuarea numărului de localități care intrau acum în compunerea tribunatelor sale.

Referitor la intervenția Comitetului Național Român, în procesul de delimitare teritorială a prefecturilor, solicitată de Ștefan Moldovan, încă în debutul Deciziei, reprezentantul forului revoluționar român sublinia posibilitățile de intervenție limitate, precum și motivele care le determinau. În decizie se preciza că *„Comitetul au primit raportul dumatile din 8 dec., din care au văzut nedumerirea dumatile în respectul împărțirii Prefecturii Mediașului; însă deocamdată nu se poate face altă schimbare ca să nu se nască mai multă confuziune cu prefecturile vecine”*⁴⁶.

Potrivit deciziei Comitetului Național Român, Prefectura Mediașului urma să aibă în compunere un număr de 7 tribunate, ai căror tribuni urmau să se subordoneze, fără excepție, viceprefectului Mediașului. Din acest punct de vedere, în decizia Comitetului Național Român se arăta că *„peste tot Prefectura*

---

⁴⁴ *Ibidem; Ibidem.*

⁴⁵ *Ibidem; Ibidem.*

⁴⁶ *Documente historice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 19, 1876, p. 117, nr. 57.

*Mediașului va ține cele șapte tribunate, în care tribunii vicetribunii, fără excepțiune, vor atârna de la Prefectura Mediașului însuși*⁴⁷.

În baza aceleiași decizii, în compunerea Prefecturii Mediaș rămâneau cele trei tribunate situate în vecinătatea imediată a orașului omonim. Numărul localităților care rămâneau în compunerea lor era redus drastic, la un total de 13 sate, din care câte cinci în tribunalele I și II și trei în tribunatul III. Acestora li se adăugau cele 30 de localități din tribunalele V-VII, din Scaunul Sighișoarei⁴⁸.

Prin aceeași decizie, lui Ștefan Moldovan i se comunica faptul că „*peste cele trei tribunate din Scaunul Sighișoarei și satele alăturate din Alba de Sus s-au numit tribuni: peste V. Ilariu Saceliiu Popeiu, peste VI. Ioan Ioanovici (Ioanovici, în memoriile lui Ștefan Moldovan⁴⁹), peste VII. Onoriu Oviliu (probabil Ovidiu, după cum apare în alt manuscris al memoriilor⁵⁰) Maronianu*”, cărora „*li-a dat de știre ca să asculte de Prefectura Mediașului*”⁵¹. Punerea în aplicare a acestei decizii era însă imposibil de realizat în acel moment deoarece se arăta în document, „*acum au plecat cu guardia lor către secuime cu prefectul Armatu, unde sunt chemați de comandanții militari, ca să înfrângă odată acea putere infernală*”⁵².

Un caz deosebit îl reprezentau și în această regiune localitățile din fostul comitat Alba Superioară, încorporate Scaunului Sighișoarei. Comitetul Național Român stabilea, însă, că și asupra acestora „*va avea influență Armatu până le va pune în ordine*”⁵³.

Măsurile impuse de Comitetul Național Român prin Decizia nr. 680, din 29 noiembrie/11 decembrie 1848, au constituit ultima tentativă de organizare a Prefecturii Mediașului. În ce măsură a putut fi el puse în practică sau cât de eficiente au fost nu cunoaștem. Noua organizare a unității militar-administrative revoluționare românești, dacă ea s-a realizat, a fost, însă, de scurtă durată. O lună mai târziu, la începutul lunii ianuarie 1849, forțele maghiare, comandate de generalul polonez Joseph Bem ocupau teritoriile aparținând Scaunelor Mediaș și Sighișoara. În acest context, în noaptea de 16/17 ianuarie 1849, viceprefectul Ștefan Moldovan și unii dintre colaboratorii lui apropiați, vizați de represaliile autorităților civile și militare maghiare părăseau Mediașul pentru a se refugia în

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ Ștefan Moldovan, *op. cit.*, p. 138; Maria Vertan, *op. cit.*, p. 236.

⁵⁰ Maria Vertan, *op. cit.*, p. 236.

⁵¹ *Documente historice*, în „Transilvania”, anul IX, nr. 10, 1876, p. 117, nr. 57.

⁵² *Ibidem*.

⁵³ *Ibidem*.

Țara Românească⁵⁴. În 17 ianuarie, trupele maghiare au ocupat orașul Mediaș. Odată cu ocupația maghiară, Prefectura Mediașului își înceta existența, care, date fiind problemele de organizare pe care le cunoscuse, fusese una mai mult formală.

Considerații finale. Finalizarea prezentului studiu ne permite formularea următoarelor concluzii, cu privire la organizarea administrativ-revoluționară a Scaunelor Mediaș și Sighișoara, în timpul revoluției de la 1848-1849:

1. În perioada octombrie 1848, Scaunele Mediaș și Sighișoara cărora le-au fost arondate și un număr de 32 de localități (19 Scaunului Mediaș; 13 Scaunului Sighișoara), din fostul Comitat Alba Superioară, au fost organizate succesiv, inițial într-o viceprefectură dependentă de Prefectura Blajului (*Blăjana*). Din știri indirecte deducem că în cursul lunii octombrie 1848 în Scaunul Sighișoarei au fost organizate trei tribunate care însumau un număr de 30 de localități, respectiv câte 10 așezări fiecare, aflate însă de facto în subordinea lui Eliseu Iuniu Armatul, prefectul Prefecturii Hârtibaciului (*Erbaciana*).

2. Foarte probabil, anterior datei de 31 octombrie 1848, în condițiile în care procesul organizării Viceprefecturii Mediașului se desfășura lent, Comitetul Național Român a decis transformarea acesteia într-o prefectură, Prefectura Mediaș (*Media*). Măsura a devenit definitivă la 3 noiembrie, când același for, prin deciziile nr. 93 și 98, i-a stabilit și aria de jurisdicție prin nominalizarea localităților care intrau în compunerea ei. În fruntea acesteia a fost numit, cu titlu de viceprefect (prefect în unele documente), protopopul Ștefan Moldovan, însărcinat cu desăvârșirea procesului de organizare a ei.

3. În 17 noiembrie 1848, Comitetul Național Român stabilea localitățile care urmau să intre în compunerea Prefecturii Mediașului. Potrivit deciziei sale, Prefectura Mediașului urma să includă 72 de localități, organizate în 7 tribunate: tribunatul I – 12 localități, tribunatele II-VII câte 10 localități fiecare. Din cele 7 tribunate, tribunatele V-VII, însumând 30 de localități, câte 10 în fiecare, erau organizate în Scaunul Sighișoarei. Celor două scaune le erau arondate și un număr de 32 de sate din fostul Comitat Alba Superioară. Din cele 32 de localități din fostul Comitat Alba Superioară, un număr de 13 – Mălângerav, Stejărenii, Albești, Feleag, Florești, Vânători, Criș, Roandola, Glodeni, Noul Săsesc, Mureni, Vulcan și Mihai Viteazu – au revenit Scaunului Sighișoara. Atât tribunatele din Scaunul Sighișoarei, cât și așezările din fostul Comitat Alba Superioară, se subordonau, însă, prefectului Eliseu Iuniu Armatu.

4. La 11 decembrie 1848, la solicitarea expresă a lui Ștefan Moldovan, Comitetul Național Român fixa jurisdicția și limitele teritoriale definitive ale

---

⁵⁴ *Ibidem*, p. 165-166; *Ibidem*, p. 245-246.

Prefecturii Mediașului, care mai cuprindea doar 53 de localități. Aceasta își păstra organizarea în 7 tribunate (I-IV – în Scaunul Mediașului; V-VII – în Scaunul Sighișoara). Tribunalele V-VII, organizate în Scaunul Sighișoarei, și-au pătrat componența, numărând câte 10 localități fiecare. Tribunalul V cuprindea așezările Mălâncrav, Noul Săsesc, Florești, Roandola, Criș, Stejărenii, Laslea, Daneș, Netuș și Hendorf (Brădeni). În fruntea lui a fost numit tribunul Ilariu Sacelliu Popeiu. Tribunalul VI includea localitățile Apold, Șaeș, Sighișoara, Vulcani, Glodeni, Albești, Daia Săsească, Vânători, Feleag și Mureni. La conducerea lui a fost instalat tribunul Ioan Ioanovici sau Ianovici. Tribunalul VII era compus din localitățile Saschiz, Archita, Beia, Rados, Bunești, Mihai Viteazu, Cloașterf, Criț, Mesea și Țelina. Conducerea tribunalului a fost încredințată lui Onoriu Oviliu (Ovidiu) Maronianu. Tribunalele din Scaunul Sighișoarei au continuat să se subordoneze prefectului Eliseu Iuniu Armatu al Prefecturii Erbaciana.

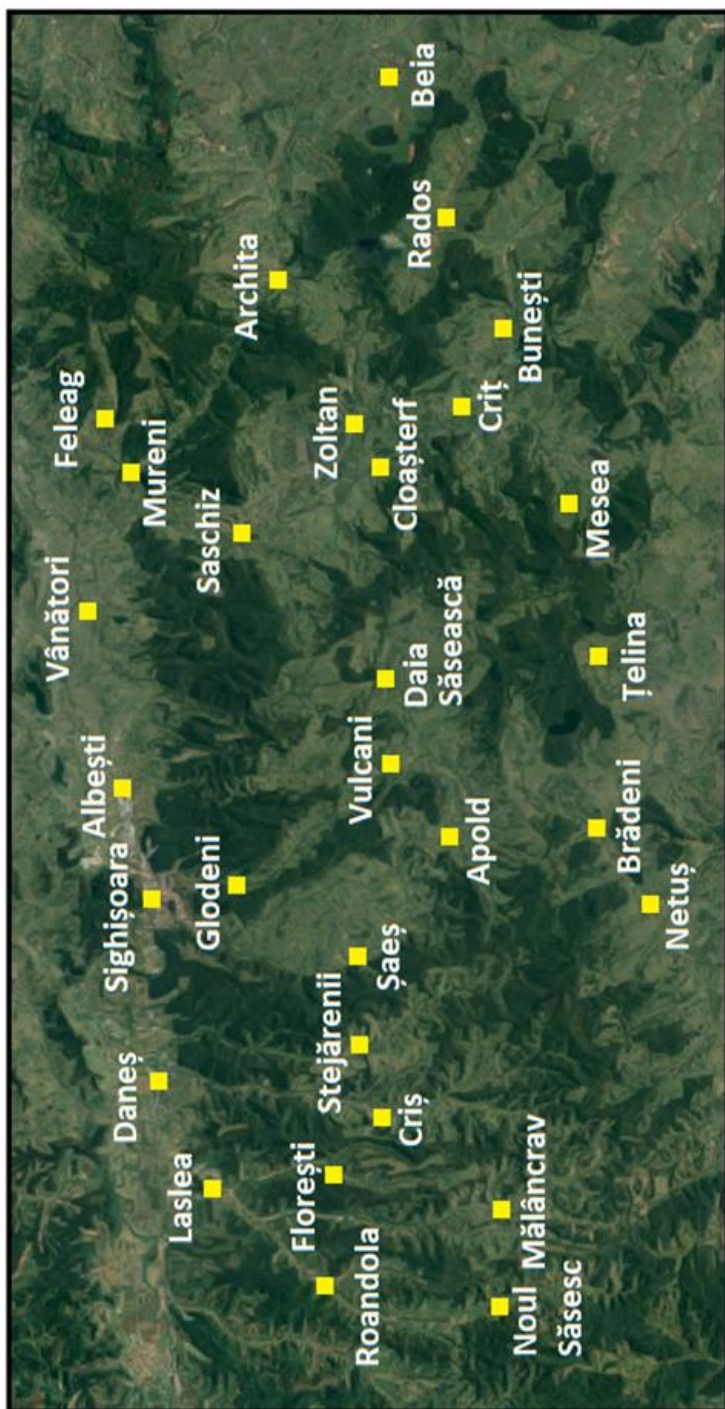
5. În prima jumătate a luni ianuarie a anului 1849, forțele maghiare ocupau Scaunele Mediaș și Sighișoara. Viceprefectul Ștefan Moldovan și unii dintre colaboratorii lui luau drumul exilului, în Țara Românească. La 17 ianuarie era ocupat Mediașul, reședința prefecturii omonime, fapt care marca sfârșitul existenței acesteia.

**OF THE SIGHIȘOARA SEAT IN 1848-1849,
REFLECTED IN THE NOTES OF THE VICE-PREFECT ȘTEFAN MOLDOVAN
(Abstract)**

In the autumn of 1848, the Seats of Mediaș and Sighișoara were organized, initially, in the Vice-prefecture of Mediaș, subordinate to the First Prefecture of Blaj (*Blajana*), (October – November 3, 1848). Later, between November 3, 1848 and January 17, 1849, the two seats were organized in the Prefecture of Mediaș (*Media*). At its head was appointed the united archpriest Ștefan Moldovan, as vice-prefect. Three tribunates were established in the Seat of Sighișoara, totaling 30 localities. Each tribunate had 10 localities. Ilariu Sacelliu Popeiu, Ioan Ioanovici or Ianovici and Onoriu Oviliu (Ovidiu) Maronianu were appointed as tribunes. The tribunates from the Seat of Sighișoara subordinated, *de facto*, to the prefect Eliseu Iuniu Armatu, the leader of the Prefecture of Hârtibaciu (*Erbaciana*).

Cuvinte cheie: Sighișoara, Mediaș, Ștefan Moldovan, Viceprefectură, Prefectură, Tribunal, Ilariu Sacelliu Popeiu, Ioan Ioanovici sau Ianovici, Onoriu Oviliu (Ovidiu) Maronianu.

Key words: Sighișoara, Mediaș, Ștefan Moldovan, Vice-Prefecture, Prefecture, Tribunal, Ilariu Sacelliu Popeiu, Ioan Ioanovici or Ianovici, Onoriu Oviliu (Ovidiu) Maronianu.

AȘEZĂRILE DIN SCAUNUL SIGHIȘOARA INTRATE ÎN COMPUNEREA CELOR TREI TRIBUNATE ORGANIZATE ÎN CADRUL PREFECTURII MEDIAȘULUI ÎN TIMPUL REVOLUȚIEI DIN 1848-1849